Program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2007-2013

(PROW 2007-2013)

DZIAŁANIE 312
„TWORZENIE I ROZWÓJ MIKROPRZEDSIĘBIORSTW”

PORADNIK DLA BENEFICJENTÓW

Warszawa, maj 2010 r.

SZANOWNI PAŃSTWO

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) jest podstawowym instrumentem wsparcia przekształceń strukturalnych, ekonomicznych i społecznych w rolnictwie i przetwórstwie produktów rolnych w obecnym okresie programowania, finansowanym z udziałem środków UE. Program ten w znacznej swojej części stanowi kontynuację wsparcia udzielanego w ramach dwóch programów, tj.:

- Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006",
- Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004-2006.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pełni funkcję agencji płatniczej dla wszystkich - oraz podmiotu wdrażającego dla większości działań PROW 2007-2013. Jednym z działań wdrażanych przez ARiMR, skierowanym do mikroprzedsiębiorców, jest *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*, mające przyczynić się do wzrostu konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwoju przedsiębiorczości i rynku pracy, a co za tym idzie – wzrostu zatrudnienia na tych obszarach.

Istotne znaczenie dla potencjalnych Beneficjentów ma zapewnienie im niezbędnego dostępu do informacji o zasadach udziału oraz procedurze ubiegania się o dofinansowanie w ramach działań PROW 2007-2013. Służyć temu ma niniejszy Poradnik, który został przygotowany specjalnie dla zainteresowanych ubieganiem się o pomoc w ramach działania *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,* uwzględniający stan prawny obowiązujący na 10 maja 2010 r.

Mam nadzieję, iż informacje zawarte w Poradniku ułatwią Państwu udział w Programie oraz pozwolą na realizację przedsięwzięć przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich.

Kto może zostać Beneficjentem działania *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*?

O pomoc mogą ubiegać się:

- **osoby fizyczne**, **osoby prawne** - podejmujące lub prowadzące działalność gospodarczą,
- **spółki prawa handlowego nieposiadające osobowości prawnej**, **wspólnicy spółek cywilnych** – prowadzące(y) działalność gospodarczą,

jako mikroprzedsiębiorstwo[1], zatrudniające mniej niż 10 pracowników i którego roczny obrót i/lub całkowity bilans roczny w okresie referencyjnym nie przekracza 2 mln euro, spełniające obowiązujące wymogi formalne określone w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 lipca 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw" objętego PROW na lata 2007-2013* (Dz.U. z 2008 r., Nr 139, poz. 883 z późn. zm.) oraz w dokumentach programowych. Okres referencyjny przyjęty w omawianym działaniu do określania *statusu przedsiębiorcy* obejmuje maksymalnie 3 kolejne, zamknięte okresy obrachunkowe poprzedzające rok złożenia *wniosku o przyznanie pomocy.*

Uwaga:
Przy określaniu *statusu mikroprzesiębiorcy* związanego z przyznawaniem pomocy do:

- obliczania średniorocznego zatrudnienia,
- oszacowania obrotu netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych, a także średniorocznego zatrudnienia – w przypadku przedsiębiorców działających krócej niż rok,
- przeliczania wysokości rocznego obrotu netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych lub sumy aktywów bilansu,

stosuje się przepisy ustawy o *swobodzie działalności gospodarczej* (Dz. U. 2007 Nr 155, poz.1095 z późn. zm.), z uwzględnieniem Zalecenia Komisji 2003/361/WE.

Osoba fizyczna może ubiegać się o pomoc, jeżeli:

- podejmuje albo wykonuje we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorca w zakresie:
    - określonym w Załączniku Nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dla działania 312, podlegającą przepisom o swobodzie działalności gospodarczej albo przepisom o systemie oświaty, albo,
    - wytwarzania produktów energetycznych z biomasy

  - zwaną dalej „działalnością gospodarczą",
- jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
- jest pełnoletnia i nie ukończyła 60 roku życia,
- nie podlega przepisom o ubezpieczeniu społecznym rolników w pełnym zakresie,
- ma miejsce zamieszkania w przypadku:
  podmiotów podejmujących lub wykonujących działalność gospodarczą obejmującą świadczenie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa - w miejscowości należącej do gminy:
    - wiejskiej, lub
    - miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **20 tys.** mieszkańców, lub
    - miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców,

[1] Zgodnie z Zaleceniem Komisji 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. UE L 124 z 20.05.2003, str. 36).

podmiotów innych niż wyżej wymienione - w miejscowości należącej do gminy:

- wiejskiej, lub
- miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców, lub
- miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców,

- miejsce położenia nieruchomości – w przypadku operacji związanych z budową, przebudową, remontem połączonym z modernizacją, wyposażeniem lub zagospodarowaniem nieruchomości objętej operacją - znajduje się w ww. miejscowościach,
- nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów UE[2],

Uwaga: Wykluczeniu ze wsparcia w ramach tego samego działania w danym i następnym roku kalendarzowym podlega Beneficjent, w przypadku którego w trakcie procesu przyznawania i wypłacania pomocy stwierdzi się umyślne złożenie fałszywego oświadczenia.

- w okresie ostatnich 2 lat poprzedzających złożenie *wniosku o przyznanie pomocy* w ramach przedmiotowego działania nie przyznano jej pomocy w ramach działania *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienie,* objętego Programem Operacyjnym „Kapitał Ludzki, 2007-2013",
- został jej nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności[3].

Osoba prawna może ubiegać się o pomoc**,** jeżeli:

- podejmuje albo wykonuje we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorca,
- jej siedziba lub oddział oraz - jeśli operacja jest związana z budową, przebudową, remontem połączonym z modernizacją, wyposażeniem lub zagospodarowaniem nieruchomości objętej operacją - miejsce położenia nieruchomości, znajdują się w przypadku:

  grup producentów rolnych, wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw, organizacji producentów owoców i warzyw oraz podmiotów podejmujących lub wykonujących działalność gospodarczą obejmującą świadczenie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa - w miejscowości należącej do gminy:

[2] tj. rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str. 1, z późn. zm.), oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia lub przepisów odrębnych, których regulacje dotyczą realizacji operacji,

[3] ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. (Dz.U. z 2004 r., Nr 10, poz. 76 z późn. zm).

- wiejskiej,
- miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **20 tys.** mieszkańców, lub
- miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców,

grup, organizacji i podmiotów innych niż wyżej wymienione – w miejscowości należącej do gminy:

- wiejskiej,
- miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców, lub
- miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców;

- jest wpisana do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym albo ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązaną do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych,
- nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów UE[4],
- w okresie ostatnich 2 lat poprzedzających złożenie *wniosku o przyznanie pomocy* w ramach przedmiotowego działania nie przyznano jej pomocy w ramach działania *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienie,* objętego Programem Operacyjnym „Kapitał Ludzki, 2007-2013",
- został jej nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

Uwaga:
Warunek dotyczący podejmowania wykonywania działalności gospodarczej uważa się za spełniony, jeżeli w okresie ostatnich 12 miesięcy poprzedzających dzień złożenia *wniosku o przyznanie pomocy* podmiot podejmujący wykonywanie działalności gospodarczej nie był wpisany do ewidencji działalności gospodarczej albo ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązaną do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych.

Wspólnicy spółki cywilnej mogą ubiegać się o pomoc, jeżeli:

- działalność prowadzona w ramach spółki cywilnej odpowiada kryteriom związanym ze statusem mikroprzedsiębiorstwa,
- każdy ze wspólników wykonuje we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorca,
- żaden ze wspólników nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów UE[5],
- w okresie ostatnich 2 lat poprzedzających złożenie *wniosku o przyznanie pomocy* w ramach przedmiotowego działania nie przyznano im pomocy w ramach działania *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienie,* objętego Programem Operacyjnym „Kapitał Ludzki, 2007-2013",
- jednemu ze wspólników, co do którego pozostali wspólnicy wyrazili zgodę, został nadany numer identyfikacyjny,
- każdy ze wspólników będący osobą fizyczną:
  - jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej,

[4] patrz: przypis 2
[5] patrz: przypis 2

- jest pełnoletni i nie ukończył 60 roku życia,
- nie podlega przepisom o ubezpieczeniu społecznym rolników w pełnym zakresie,
- ma miejsce zamieszkania w przypadku:
  podmiotów podejmujących lub wykonujących działalność gospodarczą obejmującą świadczenie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa – na obszarach wiejskich, tj. w miejscowości należącej do gminy:
  - wiejskiej, lub
  - miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **20 tys.** mieszkańców, lub
  - miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców,

  podmiotów innych niż wyżej wymienione - w miejscowości należącej do gminy:
  - wiejskiej, lub
  - miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców, lub
  - miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców,

- <u>każdy ze wspólników będący osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej:</u>

  - jest wpisany do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym albo ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązaną do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych,
  - jego siedziba lub oddział oraz - jeśli operacja związana jest z budową, przebudową, remontem połączonym z modernizacją, wyposażeniem lub zagospodarowaniem nieruchomości objętej operacją - miejsce położenia nieruchomości znajdują się w przypadku:

    grup producentów rolnych, wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw, organizacji producentów owoców i warzyw oraz podmiotów podejmujących lub wykonujących działalność gospodarczą obejmującą świadczenie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa – w miejscowości należącej do gminy:
    - wiejskiej,
    - miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **20 tys.** mieszkańców, lub
    - miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców,

    grup, organizacji i podmiotów innych niż wyżej wymienione – w miejscowości należącej do gminy:
    - wiejskiej,
    - miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców, lub
    - miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców;

Spółka prawa handlowego nieposiadająca osobowości prawnej może ubiegać się o pomoc**,** jeżeli:

- wykonuje we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorca,
- <u>jej siedziba lub oddział</u> oraz - jeśli operacja jest związana z budową, przebudową, remontem połączonym z modernizacją, wyposażeniem lub zagospodarowaniem nieruchomości objętej operacją - <u>miejsce położenia nieruchomości</u> znajdują się w przypadku:

grup producentów rolnych, wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw, organizacji producentów owoców i warzyw oraz podmiotów podejmujących lub wykonujących działalność gospodarczą obejmującą świadczenie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa - w miejscowości należącej do gminy:

- wiejskiej,
- miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **20 tys.** mieszkańców, lub
- miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców,

grup, organizacji i podmiotów innych niż wyżej wymienione – w miejscowości należącej do gminy:

- wiejskiej,
- miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców, lub
- miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców;

- jest wpisana do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym albo ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązaną do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych,
- nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów UE[6],
- w okresie ostatnich 2 lat poprzedzających złożenie *wniosku o przyznanie pomocy* w ramach przedmiotowego działania nie przyznano jej pomocy w ramach działania *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienie,* objętego Programem Operacyjnym „Kapitał Ludzki, 2007-2013",
- został jej nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności.

Na jakie operacje[7] może być przyznana pomoc?

Pomoc może być przyznana na operacje obejmujące wyłącznie inwestycje związane z podejmowaniem lub wykonywaniem działalności gospodarczej, jeśli m.in.:

- operacja jest uzasadniona ekonomicznie (w tym pod względem jej kosztów oraz zapewnia osiągnięcie i zachowanie celu działania *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*),
- operacja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają do niej zastosowanie,
- siedziba lub oddział lub miejsce zamieszkania przedsiębiorcy oraz, w przypadku operacji związanych z budową, przebudową, remontem połączonym z modernizacją, wyposażeniem lub zagospodarowaniem nieruchomości objętej operacją - miejsce położenia nieruchomości, znajdują się w przypadku:

  grup producentów rolnych, wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw, organizacji producentów owoców i warzyw oraz podmiotów podejmujących lub wykonujących działalność gospodarczą obejmującą świadczenie usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa – w miejscowości należącej do gminy:

  - wiejskiej,

[6] patrz: przypis 2

[7] operacja - odpowiednik pojęcia *„projekt",* stosowanego w przypadku SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006"; oznacza inwestycję lub kilka inwestycji na realizację których występuje się o pomoc w jednym *wniosku o przyznanie pomocy*

- miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **20 tys.** mieszkańców, lub
- miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców,

grup, organizacji i podmiotów innych niż wyżej wymienione – w miejscowości należącej do gminy:

- wiejskiej,
- miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców, lub
- miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej **5 tys.** mieszkańców;

- biznes plan przewiduje utworzenie co najmniej 1 miejsca pracy, co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji,
- w okresie ostatnich 2 lat poprzedzających złożenie *wniosku o przyznanie pomocy* w ramach przedmiotowego działania Wnioskodawca nie uzyskał pomocy w ramach działania *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienie,* objętego Programem Operacyjnym „Kapitał Ludzki, 2007-2013",
- operacja nie jest finansowana z udziałem innych środków publicznych,
- planowana wysokość kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi powyżej 20 tys. zł,
- płatność ostateczna będzie obejmować nie mniej niż 25% łącznej planowanej wysokości pomocy - w przypadku operacji 2 – etapowych.

Jaki jest zakres działalności gospodarczych objętych pomocą?

Pomoc może być udzielana z tytułu operacji związanych z podejmowaniem lub rozwijaniem[8] mikroprzedsiębiorstw, działających w zakresie:

- usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa,
- usług dla ludności,
- sprzedaży hurtowej i detalicznej,
- rzemiosła lub rękodzielnictwa,
- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych,
- usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem,
- usług transportowych,
- usług komunalnych,
- przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych,
- magazynowania lub przechowywania towarów,
- wytwarzania produktów energetycznych z biomasy,
- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Szczegółowy wykaz kategorii działalności gospodarczych wspieranych w ramach działania *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* wg numerów kodów Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), zawiera załącznik Nr 1 *„Wykaz działalności gospodarczych, w których zakresie może być przyznana pomoc"* (obejmujący kody PKD 2007, obowiązujące od 1 stycznia 2008 r.) do *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych*

[8] Działalność rozwijana oznacza sytuację, w której Wnioskodawca posiada status przedsiębiorcy (tj. ma zarejestrowaną działalność gospodarczą) i planuje inwestycje związane z zarejestrowanym już rodzajem działalności (PKD) lub rozwija swoją działalność gospodarczą o nową branżę (dodaje nowy kod PKD).

warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Rodzaje kodów PKD w zakresie działalności związanej z *wytwarzaniem produktów energetycznych z biomasy,* określone w Załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

Działalność	**Kody PKD 2007 (Załącznik Nr 1)**
Produkcja wyrobów tartacznych	16.10.Z
Produkcja pozostałych wyrobów z drewna; produkcja wyrobów z korka, słomy i materiałów używanych do wyplatania	16.29.Z
Wytwarzanie paliw gazowych – w zakresie ograniczonym do produkcji gazu uzyskanego jako produkt uboczny pochodzenia rolniczego lub z odpadów	35.21.Z
Obróbka i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne	38.21.Z

W przypadku ubiegania się o wsparcie działalności w ww. zakresie dopuszczalne jest podanie kodu PKD o zakresie zbliżonym do wytwarzania produktów energetycznych z biomasy, jednak nieuwzględnionym w ww. Załączniku do rozporządzenia.

Jaki jest maksymalny okres realizacji operacji?

Operacje finansowane bez udziału leasingu mogą być realizowane maksymalne w 2 etapach. Zakończenie realizacji operacji i złożenie *wniosku o płatność* ostateczną powinno nastąpić w terminie:

- 24 miesięcy od dnia zawarcia *umowy* – w przypadku operacji realizowanych w 1 etapie,
- 36 miesięcy od dnia zawarcia *umowy* – w przypadku operacji realizowanych w 2 etapach,

lecz nie później niż do dnia 30 czerwca 2015 r,

Wniosek o płatność pośrednią należy złożyć w terminie 24 miesięcy od dnia zawarcia *umowy przyznania pomocy* – w przypadku, gdy *wniosek* dotyczy etapu, który nie jest etapem końcowym.

W przypadku operacji obejmujących inwestycje polegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu liczba etapów może wynieść maksymalnie 10. Pierwszy *wniosek o płatność* pośrednią należy złożyć w terminie do 12 miesięcy od dnia zawarcia *umowy*, przy czym *wnioski* te nie mogą być składane częściej niż 2 razy w roku. Zakończenie realizacji operacji i złożenie *wniosku o płatność* ostateczną musi nastąpić w terminie do 60 miesięcy od dnia zawarcia *umowy*, lecz również nie później niż do dnia 30 czerwca 2015 r.

Jakie rodzaje kosztów są uznawane za kwalifikowalne?

Zakres kosztów kwalifikowalnych operacji realizowanej w ramach omawianego działania obejmuje koszty:

1) budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją niemieszkalnych obiektów budowlanych wraz z zakupem instalacji technicznej oraz koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki;
2) nadbudowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych wraz z zakupem instalacji technicznej oraz koszty rozbiórki i utylizacji materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki;
3) zagospodarowania terenu;
4) zakupu maszyn, urządzeń, narzędzi, wyposażenia i sprzętu;
5) zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania służącego wsparciu podejmowanej lub rozwijanej działalności gospodarczej;
6) zakupu środków transportu, z wyłączeniem zakupu samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób (łącznie z kierowcą), z tym, że w przypadku pojazdów samochodowych, naczep lub przyczep – będą to koszty w wysokości nieprzekraczającej:
   a) trzykrotności pozostałych inwestycyjnych kosztów kwalifikowalnych operacji – w przypadku działalności gospodarczej w zakresie świadczenia wyłącznie usług transportowych,
   b) równowartości pozostałych inwestycyjnych kosztów kwalifikowalnych operacji – w przypadku działalności gospodarczej wykonywanej w zakresie innym niż usługi transportowe;

Uwaga:
Zakres wsparcia nie obejmuje zakupu pojazdów przeznaczonych do transportu drogowego przez podmioty gospodarcze prowadzące działalność zarobkową w tym zakresie. W związku z tym z możliwości wsparcia wykluczony jest zakup pojazdów przeznaczonych do drogowego transportu towarowego, na działalność sklasyfikowaną w ramach kodu PKD 49.41.Z *Transport drogowy towarów* (wg Załącznika Nr 1).

7) rat zapłaconych tytułem wykonania umowy leasingu, nieprzekraczające ceny netto nabycia rzeczy, o których mowa w pkt 4 i 6, jeżeli przeniesienie własności tych rzeczy na Beneficjenta nastąpi w okresie realizacji operacji, lecz nie później niż do dnia złożenia *wniosku o płatność* ostateczną.

Uwaga: Do kosztów, o których mowa w pkt 1-5, zalicza się także koszty transportu do miejsca realizacji operacji materiałów służących realizacji operacji oraz maszyn, urządzeń, narzędzi, wyposażenia i sprzętu objętych operacją oraz koszty ich montażu.

Do kosztów kwalifikowalnych zaliczyć można koszty ogólne związane bezpośrednio z przygotowaniem i realizacją operacji, tj. koszty:

- przygotowania dokumentacji technicznej operacji, w szczególności:
  - kosztorysów,
  - projektów architektonicznych lub budowlanych,
  - ocen lub raportów oddziaływania na środowisko,
  - dokumentacji geologicznej lub hydrologicznej,
  - wypisów i wyrysów z katastru nieruchomości,
  - projektów technologicznych;
- opłat za patenty lub licencje,
- sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego oraz koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi,

<u>w wysokości nieprzekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych</u>.

Powyższe koszty mogą zostać uznane za kwalifikowalne, jeżeli zostały poniesione od dnia zawarcia *umowy* - jeżeli realizacja zestawienia rzeczowo-finansowego operacji w zakresie danego kosztu została rozpoczęta nie wcześniej niż w tym dniu, a w przypadku kosztów stanowiących koszty ogólne – poniesionych nie wcześniej niż 1 stycznia 2007 roku, w formie:

- **gotówkowej** - wyłącznie w przypadku, gdy jednorazowa wartość transakcji bez względu na liczbę wynikających z niej płatności nie przekracza równowartości 10 000 zł brutto;

- **bezgotówkowej przeprowadzonej poleceniem przelewu -** w przypadku transakcji powyżej 10 000 zł brutto.
  Np. Jeżeli w przypadku zakupu maszyny o wartości 12 000 zł zapłata ma być realizowana na podstawie dwóch faktur: zaliczkowej na 3 000 zł i końcowej na 9 000 zł to z uwagi na fakt, iż transakcja (zakup maszyny) przekracza kwotę 10 000 zł - należy za każdą z faktur dokonać płatności za pomocą polecenia przelewu.

Uwaga: W przypadku przyznania pomocy do kosztów kwalifikowalnych zalicza się również koszty poniesione przez Wnioskodawcę przed dniem zawarcia *umowy,* **lecz nie wcześniej niż od dnia, w którym został złożony *wniosek o przyznanie pomocy*,** jeżeli realizacja zestawienia rzeczowo-finansowego operacji w zakresie danego kosztu została rozpoczęta nie wcześniej niż w dniu, w którym został złożony *wniosek o przyznanie pomocy*. Jednakże koszty poniesione przed dniem zawarcia *umowy* są ponoszone na wyłączne ryzyko Wnioskodawcy. W przypadku nieprzyznania pomocy Wnioskodawcy nie przysługuje roszczenie o zwrot tych kosztów.

Jakie koszty nie mogą być uznane za kwalifikowalne?

Zakres kosztów kwalifikowalnych nie obejmuje m.in.:

- podatku od towarów i usług (VAT),
- nabycia nieruchomości,
- nabycia rzeczy używanych,
- budowy budynków mieszkalnych,
- zakupu samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób (łącznie z kierowcą),
- części raty leasingowej obejmującej marżę (zysk) finansującego, koszty refinansowania odsetek, koszty bieżące oraz opłaty ubezpieczeniowe.

Co to jest *pomoc de minimis*?

W odniesieniu do pomocy udzielanej w ramach działania *312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* stosowana jest zasada *de minimis*[9]. Oznacza to, iż zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami łączna kwota pomocy publicznej (wraz z wnioskowaną), wobec której stosowana jest zasada *de minimis,* nie może przekroczyć 200 tys. euro, a dla podmiotów gospodarczych działających w sektorze transportu drogowego – 100 tys. euro, w okresie kolejnych trzech lat budżetowych. Okres ten ocenia się w sposób ciągły, tzn. dla każdego przypadku nowej

[9] Pomoc publiczna udzielana przez państwa członkowskie UE, która podlega rygorom dotyczącym dopuszczalności jej przyznawania i monitorowania, określonym przez Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (traktat TWE) oraz przepisy prawa wspólnotowego i krajowego, w tym przede wszystkim rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis (Dz.Urz. UE L 379 z 28.12.2006 r.) i *ustawa* z dnia 30 kwietnia 2004 r. *o postępowaniu w sprawach pomocy publicznej* (tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r., Nr 59, poz. 404 z późn. zm.)

pomocy *de minimis* ustala się łączną kwotę pomocy *de minimis* przyznaną w ciągu danego roku budżetowego oraz dwóch poprzedzających go lat budżetowych.

Przy ustalaniu wartości pomocy *de minimis* udzielonej spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej albo komandytowo-akcyjnej uwzględnia się sumę wartości pomocy udzielonej:

- tej spółce;
- podmiotom będącym odpowiednio wspólnikiem spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej, komplementariuszem spółki komandytowej albo komandytowo-akcyjnej, niebędącym akcjonariuszem, w zakresie, w jakim pomoc ta została udzielona w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej przez tę spółkę.

Przy ustalaniu wartości pomocy *de minimis* udzielonej osobie fizycznej prowadzącej równocześnie działalność gospodarczą inną niż w zakresie spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej albo komandytowo-akcyjnej nie uwzględnia się wartości pomocy otrzymanej przez tę osobę z tytułu prowadzonej działalności w takiej spółce.

W celu udokumentowania faktu, iż uzyskana dotychczas pomoc publiczna nie przekroczyła ww. limitów, do *wniosku o przyznanie pomocy* Wnioskodawca załącza *Zaświadczenie o pomocy de minimis uzyskanej w okresie obejmującym bieżący rok podatkowy oraz dwa poprzedzające go lata podatkowe* albo – jeśli z takiej formy wsparcia w ww. okresie nie korzystał - *Oświadczenie wnioskodawcy o uzyskanej pomocy de minimis.* W momencie podpisania *umowy* Agencja wystawia Beneficjentowi zaświadczenie o wysokości przyznanej *pomocy de minimis*.[10]

Jaki jest maksymalny poziom i wysokość pomocy?

Pomoc jest udzielana w formie refundacji części poniesionych kosztów kwalifikowalnych operacji. Maksymalny poziom pomocy finansowej może wynosić **50%** kosztów kwalifikowalnych.

Beneficjenci mają możliwość korzystania **z zaliczek na realizację operacji[11].** Możliwość ta dotyczy beneficjentów, którzy:

1. złożyli *wnioski o przyznanie pomocy* w ramach dotychczas przeprowadzonych naborów, z którymi:
   - została podpisana *umowa przyznania pomocy*, którzy jeszcze nie zakończyli operacji i nie złożyli *wniosku o płatność ostateczną*,
   - zostanie podpisana *umowa przyznania pomocy,*
2. będą składać wnioski w następnych naborach.

W przypadku pierwszej z ww. grup beneficjentów będzie ona mogła być przyznana i wypłacona na podstawie *wniosku o zaliczkę*, złożonego **w terminie 30 dni od dnia**:

- **wejścia w życie ww. ustawy** - w odniesieniu do beneficjentów, z którymi podpisano *umowę* **przed** dniem wejścia w życie ustawy;
- **przyznania pomocy** (tj. podpisania *umow*y) - w odniesieniu do beneficjentów, z którymi podpisano umowę **po** dniu wejścia w życie tej ustawy,

po dokonaniu stosownej zmiany *umowy* w formie aneksu.

[10] zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. 2007, Nr 59 poz. 404 z późn. zm.)

[11] zgodnie z ustawą *z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o uruchamianiu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej przeznaczonych na finansowanie wspólnej polityki rolnej* (Dz. U. z 2010 r., Nr 57, poz. 351)

W przypadku następnych naborów nie będzie potrzeby wypełniania odrębnego formularza *wniosku o zaliczkę*, wystarczy natomiast zaznaczyć odpowiednie „pole" w formularzu *wniosku o przyznanie pomocy*.

Kwota zaliczki nie może przekroczyć:

- 50% kwoty pomocy przyznanej w ramach *umów* podpisanych w 2009 lub 2010 r.,
- 20% kwoty pomocy przyznanej w ramach pozostałych *umów,* tj. które zostaną podpisane po 2010 r.

Warunkiem wypłaty zaliczki jest ustanowienie dodatkowego zabezpieczenia właściwego wydatkowania zaliczek w postaci gwarancji bankowej lub równoważnej gwarancji, odpowiadającej 110% kwoty zaliczki.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie **300 tys. zł** na jednego beneficjenta, z tym, że:

- **100 tys. zł** - jeśli ekonomiczny plan operacji (biznesplan) przewiduje utworzenie co najmniej 1 i mniej niż 2 miejsc pracy,
- **200 tys. zł** - jeśli ekonomiczny plan operacji przewiduje utworzenie co najmniej 2 i mniej niż 3 miejsc pracy,
- **300 tys. zł** - jeśli ekonomiczny plan operacji przewiduje utworzenie co najmniej 3 miejsc pracy.[12]

Liczbę przewidzianych do utworzenia miejsc pracy podaje się w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne, przy czym ich utworzenie musi być uzasadnione zakresem rzeczowym operacji.

Dopuszczalne jest zatrudnianie pracowników na etaty cząstkowe np. na ½ etatu. W takim przypadku zakres rzeczowy operacji będzie musiał być jednak adekwatny do ilości tworzonych etatów (pełnych), a nie do ilości zatrudnianych osób, co oznacza, iż np. przy 6 osobach zatrudnionych na ½ etatu można będzie uzyskać wsparcie na stworzenie 3 stanowisk pracy, gdyż faktycznie zostaną utworzone 3 pełne etaty.

Jeśli operacja dotyczy wyłącznie działalności związanej z przetwórstwem lub obrotem produktami rolnymi lub jadalnymi produktami leśnymi (objętymi załącznikiem nr 1 do Traktatu Wspólnot Europejskich), która jest wymieniona w wykazie działalności wspieranych w ramach działania 123 *„Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej"*, pomoc przyznawana jest i wypłacana do wysokości **100 tys. zł**, przy czym ekonomiczny plan operacji (EPO) musi przewidywać utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne, co uzasadnia zakres rzeczowy operacji.

Wzrost zatrudnienia liczony jest od momentu bazowego, za który przyjmuje się wyższy stan zatrudnienia obliczony na podstawie:

- średniej arytmetycznej z ostatnich 12 miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia *wniosku o przyznanie pomocy*, lub
- danych za ostatni miesiąc poprzedzający miesiąc złożenia *wniosku o przyznanie pomocy.*

Przy ustalaniu limitu pomocy **(300 tys. zł)** uwzględnia się sumę kwot pomocy wypłaconej w ramach operacji zrealizowanych i kwot pomocy przyznanej w ramach operacji niezakończonych.

[12] Zgodnie *z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 marca 2010r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania "Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. 2010 Nr 55, poz. 335)*

W przypadku wspólników spółki cywilnej, przy ustalaniu limitu, uwzględnia się działalność wykonywaną w ramach spółki cywilnej oraz we własnym imieniu przez każdego wspólnika.

Osobę fizyczną ubiegającą się o pomoc, która podejmuje we własnym imieniu działalność gospodarczą jako mikroprzedsiębiorca, uwzględnia się w liczbie tworzonych miejsc pracy (tzw. samozatrudnienie).

Kiedy i gdzie można składać *Wnioski o przyznanie pomocy*?

Osoba zainteresowana uzyskaniem wsparcia w ramach działania *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,* podobnie jak w przypadku innych działań PROW 2007-2013 wdrażanych przez ARiMR, będzie musiała złożyć *Wniosek o przyznanie pomocy* wraz z kompletem załączników w terminie podanym do publicznej wiadomości przez Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Informacja o możliwości składania *Wniosków o przyznanie pomocy* w ramach działania *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiortsw* objętego PROW 2007-2013 podawana będzie na stronie internetowej administrowanej przez Agencję oraz co najmniej w jednym dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym, najpóźniej 14 dni przed rozpoczęciem terminu składania *wniosków o przyznanie pomocy*. Informacja ta określa dzień rozpoczęcia oraz zakończenia terminu składania *wniosków,* który nie może być dłuższy niż 10 dni roboczych. Dzień zakończenia terminu składania *wniosków* nie może zostać wyznaczony później niż na dzień 31 grudnia danego roku.

Wzór *Wniosku o przyznanie pomocy* oraz wzory obowiązujących formularzy zamieszczone zostaną na stronach internetowych administrowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa **www.arimr.gov.pl** lub Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi **www.minrol.gov.pl**, z wyjątkiem załączników wystawianych przez uprawnione do tego urzędy lub instytucje. Można go będzie również pobrać w oddziale regionalnym ARiMR oraz w Biurze Powiatowym.

Formularz *wniosku* zawiera również wykaz wymaganych załączników, z których część jest sporządzana na formularzach udostępnianych przez Agencję.

Wnioski o przyznanie pomocy wraz z kompletem załączników składa się:

- osobiście, albo przez osobę upoważnioną w oddziale regionalnym Agencji, właściwym ze względu na miejsce realizacji operacji, albo
- za pośrednictwem poczty, tj. przesyłką rejestrowaną nadaną w terminie naboru w placówce pocztowej operatora publicznego do oddziału regionalnego Agencji właściwego ze względu na miejsce realizacji operacji.

W jednym roku można złożyć jeden *Wniosek o przyznanie pomocy.* Ograniczenie to nie dotyczy jedynie sytuacji, gdy na podstawie uprzednio złożonego *wniosku* nie przyznano pomocy. Jeżeli w danym okresie składania *wniosków* jeden Wnioskodawca złoży więcej niż jeden *wniosek* Agencja nie przyzna pomocy.

Przed przygotowaniem *wniosku o przyznanie pomocy* Wnioskodawca powinien zapoznać się ze wszystkimi warunkami, na jakich udzielana jest pomoc w tym działaniu. W tym celu zalecane jest dokładne zapoznanie się z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi *w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej* w ramach omawianego działania.

Prawidłowe przygotowanie dokumentów aplikacyjnych, tj. formularza *wniosku o przyznanie pomocy* oraz wymaganych załączników, ma istotne znaczenie, zarówno dla Wnioskodawcy, jak i Agencji. Skraca bowiem czas niezbędny na weryfikację *wniosku*, a tym samym - w przypadku jej pozytywnego wyniku – również czas oczekiwania na podpisanie *umowy przyznania pomocy*.

Istotne wsparcie dla Wnioskodawców w dobrym przygotowaniu ww. dokumentów stanowi *Instrukcja wypełniania wniosku o przyznanie pomocy*, opracowana dla działania 312. Zawiera ona szczegółowy opis sposobu wypełniania poszczególnych pozycji znajdujących się we *wniosku* oraz określają rodzaj obowiązujących załączników i związanych z nimi wymogów formalnych. Dlatego też przygotowując dokumenty aplikacyjne Wnioskodawca powinien postępować zgodnie z *Instrukcją wypełniania wniosku o przyznanie pomocy*.

Formularz *wniosku o przyznanie pomocy* wypełnia się czytelnie niebieskim lub czarnym kolorem. Wypełnieniu podlegają wyłącznie białe pola *wniosku*. W przypadku, gdy dane pole *wniosku* nie dotyczy Wnioskodawcy, należy wstawić kreskę, chyba że w *Instrukcji* podano inaczej. Szczególną przy tym uwagę należy zwracać na oznaczone dodatkowo stosownymi przypisami **pozycje wymagane *wniosku***, których niewypełnienie skutkuje nieprzyznaniem pomocy już na etapie wstępnej weryfikacji wniosków (preselekcji).

Przygotowując *wniosek o przyznanie pomocy* należy zgromadzić wszystkie wymagane załączniki, z których część sporządza się na formularzach udostępnionych przez Agencję. Wykaz wszystkich stosowanych w danym działaniu załączników przedstawia część VI *wnios*ku, tj. *Informacja o załącznikach*.

Warunkiem niezbędnym do ubiegania się o pomoc jest posiadanie numeru identyfikacyjnego producenta, nadanego w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności. W sytuacji, gdy Wnioskodawca **nie posiada** takiego numeru, do *wniosku o przyznanie pomocy* musi dołączyć:

- oryginał wniosku o nadanie numeru identyfikacyjnego producenta (*wniosek o wpis do ewidencji producentów*) lub
- jego kopię potwierdzoną za zgodność z oryginałem przez pracownika Biura Powiatowego (jeśli został on złożony we wcześniejszym terminie a Wnioskodawca do chwili złożenia *wniosku o przyznanie pomocy,* nie otrzymał jeszcze tego numeru).

Powyższy dokument jest niezbędny do przeprowadzenia wstępnej weryfikacji spełniania podstawowych wymogów formalnych, którego brak – podobnie, jak ww. niewypełnienie pozycji wymaganych *wniosku* – skutkuje nieprzyznaniem pomocy na etapie preselekcji. Dlatego też musi być złożony wraz z formularzem *wniosku o przyznanie pomocy*.
Wykaz załączników obejmuje m.in. **Ekonomiczny Plan Operacji** (EPO), sporządzony na formularzu udostępnionym przez Agencję. W jego opracowaniu pomocna jest *Instrukcja wypełniania Ekonomicznego Planu Operacji dla Działania Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw w ramach PROW 2007-2013.*

W przypadku operacji obejmujących roboty budowlane Wnioskodawca jest zobowiązany załączyć m.in.:

- *Kosztorys inwestorski* (oryginał), wykonany metodą kalkulacji:
  - *uproszczonej* - w przypadku planowania wykonania robót w systemie zlecenia,
  - *szczegółowej* - w przypadku planowania wykonania robót we własnym zakresie;
- *Ostateczne pozwolenie na budowę* lub *pozwolenie wodnoprawne* lub w przypadku, gdy przedmiotem operacji jest wykonanie studni - *decyzja o zatwierdzeniu projektu prac geologicznych* - jeżeli na podstawie przepisów prawa budowlanego lub przepisów prawa geologicznego i górniczego lub przepisów prawa wodnego istnieje obowiązek uzyskania tych pozwoleń (oryginał lub kopia);
- *Zgłoszenie zamiaru wykonania robót budowlanych właściwemu organowi,* potwierdzone przez ten organ,

wraz z:

- *oświadczeniem wnioskodawcy, że w terminie 30 dni od dnia zgłoszenia zamiaru wykonania robót budowlanych, właściwy organ nie wniósł sprzeciwu*,

  lub

- *zaświadczeniem wydanym przez właściwy organ, że nie wniósł sprzeciwu wobec zgłoszonego zamiaru wykonania robót budowlanych*,

o ile nie jest wymagane pozwolenie na budowę.

Wnioskodawcy, którzy rozwijają działalność gospodarczą zobowiązani są przedstawić wraz z *wnioskiem o przyznanie pomocy Zaświadczenie o wpisie do Ewidencji Działalności Gospodarczej* albo *ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązana do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych* albo *kopię zezwolenia* wydanego na podstawie art. 58 ust. 3 albo art. 59a ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.), potwierdzoną za zgodność z oryginałem przez notariusza albo pracownika Agencji, wystawione nie wcześniej niż 3 miesiące przed złożeniem *wniosku o przyznanie pomocy*. W przypadku wspólników spółki cywilnej należy załączyć ww. dokumenty dla każdego wspólnika spółki będącego osobą fizyczną, w zakresie wykonywanej przez niego działalności gospodarczej.

Uwaga:

Zgodnie z przepisami ustawy o swobodzie działalności gospodarczej rejestracja działalności dokonywana jest w urzędzie gminy (miasta) właściwym ze względu na adres zamieszkania Wnioskodawcy. Jeżeli Wnioskodawca wykazuje, iż zamieszkuje na „obszarze wiejskim" to powinien mieć zarejestrowaną działalność gospodarczą w gminie, do której należy wskazana miejscowość.

Osoba fizyczna, która planuje podjęcie we własnym imieniu wykonywania działalności gospodarczej jest obowiązana przedstawić podmiotowi wdrażającemu ww., do dnia złożenia:

- pierwszego *wniosku o płatność* pośrednią, będącą refundacją kosztów kwalifikowalnych, przyznawaną po zrealizowaniu pierwszego etapu operacji – w przypadku, gdy operacja będzie realizowana w kilku etapach;
- *wniosku o płatność* ostateczną, będącą refundacją kosztów kwalifikowalnych, przyznawaną po zrealizowaniu całej operacji – w przypadku gdy operacja będzie realizowana w jednym etapie.

Warunek dotyczący *wpisu do rejestru przedsiębiorców w KRS albo ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązaną do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych*, w przypadku **podmiotów będących spółką kapitałową „w organizacji",** powinien być spełniony **nie później niż do dnia zawarcia *umowy przyznania pomocy***.

Do *wniosku* załączane są oryginały dokumentów, chyba że w *Instrukcji* zostało to określone inaczej. Załączone kopie dokumentów powinny być potwierdzone za zgodność z oryginałem przez notariusza lub podmiot, który wydał dokument lub pracownika ARiMR, chyba, że w treści ich opisu w *Instrukcji* określono inaczej.

Dla ułatwienia Wnioskodawcom kompletowania załączników wprowadzono dodatkowo możliwość potwierdzania za zgodność z oryginałem również w Biurach Powiatowych Agencji (BP ARiMR), a nie – jak uprzednio – tylko w Oddziałach Regionalnych Agencji (OR ARiMR). Dokumenty, które

zgodnie z *Instrukcją wypełniania wniosku o przyznanie pomocy* mogą być załączone do *wniosku* w postaci kopii potwierdzonej za zgodność z oryginałem powinny być:

- skopiowane przez pracownika OR lub BP ARiMR,
- opatrzone pieczątką lub adnotacją *„za zgodność z oryginałem”* oraz imienną pieczątką i podpisem pracownika OR lub BP ARiMR – na każdej stronie kopiowanego dokumentu,
- opatrzone pieczątką OR lub BP ARiMR – na pierwszej stronie.

Załączone dokumenty, takie jak: opinie, protokoły, wypisy, odpisy, zaświadczenia, pozwolenia itp. uznawane są przez oddział regionalny ARiMR za ważne bezterminowo, jeżeli w ich treści albo w *Instrukcji* nie określono inaczej.

Dołączane do *wniosku* dokumenty powinny być aktualne, tzn. muszą zawierać dane prawdziwe i zgodne ze stanem faktycznym. W przypadku dokumentów sporządzonych w języku obcym Wnioskodawca powinien dołączyć ich tłumaczenia na język polski dokonane przez tłumacza przysięgłego.

Uwaga:
O wsparcie na operacje, które odpowiadają warunkom przyznawania pomocy w zakresie działania 312 *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* można ubiegać się w ramach działania 413 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*. W takim przypadku *wniosek o przyznanie pomocy* składa się do oddziału regionalnego ARiMR, właściwego ze względu na miejsce realizacji operacji za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania (LGD), wdrażającej lokalną strategię rozwoju (LSR), w ramach której ta operacja ma być realizowana. Informacje dotyczące działających w danym województwie LGD znajdują się na stronach internetowych samorządów województw.
Wniosek o przyznanie pomocy wraz z kompletem załączników składa się w terminie i miejscu wskazanym w *Informacji o możliwości składania wniosków za pośrednictwem LGD*. Informacja ta jest podawana do publicznej wiadomości przez organ samorządu województwa, właściwy ze względu na siedzibę LGD wybranej do realizacji LSR:

- na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń urzędu marszałkowskiego lub samorządowej jednostki, oraz
- w prasie o zasięgu obejmującym obszar realizacji LSR.

Omawiana informacja zamieszczana jest także:

- na stronie internetowej LGD oraz w jej siedzibie na tablicy ogłoszeń,
- na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń organu samorządu województwa (urzędu marszałkowskiego lub samorządowej jednostki), właściwego ze względu na obszar realizacji LSR – w przypadku, gdy dana LGD realizuje LSR na obszarze więcej niż jednego województwa,
- stronie internetowej ARiMR.

W ciągu 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków, LGD przekazuje do właściwego oddziału regionalnego ARiMR wszystkie *wnioski o przyznanie pomocy*, tj. wybrane do realizacji (na podstawie oceny zgodności z LSR oraz spełniania przyjętych przez LGD kryteriów wyboru), niewybrane i niepodlegające ocenie, listy operacji oraz uchwały w sprawie wyboru lub nie dokonania wyboru. Tylko ww. wnioski wybrane podlegają w oddziałach regionalnych Agencji dalszej weryfikacji w pełnym zakresie, zgodnie z zasadami i procedurami obowiązującymi w przypadku działania 312.

Jaka jest procedura przyznawania pomocy?

Z chwilą złożenia *wniosku o przyznanie pomocy* osobiście albo przez upoważnioną osobę bezpośrednio w oddziale regionalnym Agencji Wnioskodawca otrzymuje potwierdzenie, zawierające datę jego wpływu, opatrzone pieczęcią Agencji i podpisane przez osobę przyjmującą ten *wniosek*. W przypadku natomiast *wniosków* składanych poprzez nadanie przesyłką rejestrowaną – za dzień złożenia *wniosku* uznaje się dzień, w którym nadano tę przesyłkę.

Pomoc przysługuje według kolejności ustalonej przez Agencję dla każdego województwa, przy zastosowaniu kryteriów oceny operacji (tzn. rankingu).

Ustalając kolejność przysługiwania pomocy, Agencja uwzględnia wszystkie *wnioski o przyznanie pomoc* złożone w terminie naboru:

- osobiście albo przez upoważnioną osobę bezpośrednio w oddziale regionalnym Agencji, oraz
- przesyłką rejestrowaną, nadaną w placówce pocztowej operatora publicznego, które wpłynęły do oddziału regionalnego Agencji do 30-go dnia od dnia upływu terminu składania *wniosków o przyznanie pomocy.*

O kolejności przysługiwania pomocy, decyduje **suma uzyskanych punktów** przyznanych na podstawie następujących kryteriów:

1. **Bezrobocie w powiecie** – jeżeli bezrobocie w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana realizacja operacji, wg. danych opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) w miesiącu poprzedzającym miesiąc podania do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania *wniosków*, było:
   a) najwyższe w województwie – przyznaje się 5 pkt.,
   b) niższe niż bezrobocie o którym mowa w **lit. a)** – liczba punktów, z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, jest proporcjonalnie mniejsza od liczby punktów określonej w **lit. a),** zgodnie z wartością bezrobocia;

2. **Podstawowy dochód podatkowy gminy –** jeżeli podstawowy dochód podatkowy gminy w której jest planowana realizacja operacji, w przeliczeniu na 1 mieszkańca (wskaźnik G) obliczany zgodnie z *przepisami o dochodach jednostek samorządu terytorialnego,* obowiązujący w roku w którym został złożony *wniosek o przyznanie pomocy*, jest:
   a) najniższy w województwie – przyznaje się 5 pkt.;
   b) wyższy niż dochód o którym mowa w **lit. a)** – liczba punktów, z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, jest proporcjonalnie mniejsza od liczby punktów określonej w **lit. a),** zgodnie z wysokością wskaźnika G;

3. **Planowana do utworzenia liczba miejsc pracy –** jeżeli planowana do utworzenia przez Wnioskodawcę liczba miejsc pracy, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne wynosi:
   a) co najmniej 3 etaty – przyznaje się 2 pkt.
   b) mniej niż 3 etaty – liczba punktów, z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku, jest proporcjonalnie mniejsza od liczby punktów określonej w **lit. a)**, zgodnie z liczbą etatów.

Kolejność przysługiwania pomocy ustalana jest - **od** operacji, która uzyskała największą liczbę punktów- **do** operacji, która uzyskała najmniejszą liczbę punktów.

W przypadku operacji o tej samej liczbie punktów, o kolejności przysługiwania pomocy decyduje najniższa wartość wnioskowanej kwoty pomocy.

W przypadku operacji o tej samej liczbie punktów i identycznej wartości wnioskowanej kwoty pomocy, w pierwszej kolejności pomoc przysługuje Wnioskodawcy wykonującemu działalność gospodarczą **przed** Wnioskodawcą podejmującym wykonywanie działalności gospodarczej.

W przypadku Wnioskodawców wykonujących działalność gospodarczą, których operacje mają tę samą liczbę punktów i identyczną wartość wnioskowanej pomocy, o kolejności przysługiwania pomocy decyduje wcześniejsza data wpisu do ewidencji działalności gospodarczej albo rejestru przedsiębiorców w KRS, albo ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązaną do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych.

Prezes Agencji, nie później niż w terminie 40 dni od dnia upływu terminu składania *wniosków o przyznanie pomocy*, podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej administrowanej przez Agencję - informację o kolejności przysługiwania pomocy w danym województwie. **Informacja ta będzie aktualizowana w poniższych przypadkach:**

1. W przypadku *wniosków o przyznanie pomocy*, które zostały złożone w terminie naboru, ale wpłynęły do właściwego OR Agencji po 30-tym dniu od dnia upływu terminu składania *wniosków o przyznanie pomocy* – pomoc przysługuje w kolejności określonej przy zastosowaniu kryteriów oceny operacji, po *wnioskach o przyznanie pomocy*, dla których określono kolejność zgodnie ze sposobem postępowania określonym powyżej.

2. W przypadku *wniosków o przyznanie pomocy*, które zostały złożone w terminie naboru do OR Agencji który nie jest właściwy ze względu na miejsce realizacji operacji i dla których ustalono kolejność przysługiwania pomocy w tym OR – pomoc przysługuje w kolejności ustalonej przy zastosowaniu kryteriów oceny operacji, we właściwym OR Agencji, po *wnioskach o przyznanie pomocy*, dla których określono kolejność zgodnie ze sposobem postępowania określonym powyżej.

Jeżeli dane zawarte we *wniosku o przyznanie pomocy*, mające wpływ na ustalenie kolejności przysługiwania pomocy ulegną zmianie – aktualizacji informacji o kolejności przysługiwania pomocy w danym OR Agencji dokonuje się wyłącznie w przypadku, gdy z nowych danych wynika, że pomoc przysługuje w dalszej kolejności niż pierwotnie ustalona.

Zgodnie z ustaloną na podstawie kryteriów oceny, kolejnością przyznawania pomocy, ***wnioski* są poddawane procesowi weryfikacji,** który - zgodnie z obowiązującymi procedurami – obejmuje kilka etapów.

Pierwszym etapem oceny *wniosku* jest wstępna weryfikacja (preselekcja)**,** która obejmuje**:**

- niepodleganie wykluczeniu z możliwości otrzymania pomocy,
- terminowość złożenia *wniosku*,
- przestrzeganie ograniczeń dotyczących liczby składanych *wniosków* w ramach naboru (roku),
- wypełnienie wszystkich wymaganych pozycji *wniosku*,

- załączenie wszystkich dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia wstępnej weryfikacji spełniania podstawowych wymogów formalnych, wskazanych m.in. w części VI *wniosku*.

Na tym etapie oceny nie ma możliwości dokonywania przez Wnioskodawcę jakichkolwiek uzupełnień, czy też poprawek w złożonej aplikacji. Możliwość taka istnieje dopiero na następnych - po preselekcji – etapach oceny *wniosku*. Możliwość ta dotyczy tylko tych *wniosków*, które spełnią podstawowe wymogi formalne, weryfikowane na etapie preselekcji.

Kolejne etapy weryfikacji *wniosku* obejmują:

- ocenę kompletności i poprawności oraz zgodności z zasadami dotyczącymi przyznawania pomocy w ramach działania *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* i weryfikacji krzyżowej,
- ocenę techniczną i ekonomiczną,
- ewentualną wizytację w miejscu.

Agencja rozpatruje *wniosek o przyznanie pomocy* się w terminie 5 miesięcy od dnia podania do publicznej wiadomości informacji o kolejności przyznawania pomocy w danym oddziale regionalnym ARiMR.

W przypadku nierozpatrzenia *wniosku o przyznanie pomocy* w ww. terminie, Agencja zawiadomi Wnioskodawcę o przyczynach zwłoki, wskazując nowy termin rozpatrzenia *wniosku,* nie dłuższy niż 3 miesiące.

Jeżeli we *wniosku o przyznanie pomocy* nie wskazano adresu Wnioskodawcy i nie ma możliwości jego ustalenia na podstawie posiadanych danych, *wniosek* pozostawia się bez rozpatrzenia.

Jeżeli *wniosek* nie spełnia wymagań będących przedmiotem oceny na kolejnych etapach jego weryfikacji, Agencja wzywa Wnioskodawcę, w formie pisemnej, do usunięcia nieprawidłowości lub braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania, chyba, że zachodzą niebudzące wątpliwości przesłanki nieprzyznania pomocy.
Jeżeli Wnioskodawca, pomimo wezwania do usunięcia nieprawidłowości lub braków:

- nie usunął w terminie żadnych nieprawidłowości lub braków - Agencja nie przyznaje pomocy, informując o tym Wnioskodawcę w formie pisemnej, podając przyczyny nieprzyznania pomocy;
- usunął w terminie nie wszystkie nieprawidłowości lub braki - Agencja wzywa ponownie Wnioskodawcę, w formie pisemnej, do usunięcia pozostałych nieprawidłowości lub braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania, chyba, że zachodzą niebudzące wątpliwości przesłanki nieprzyznania pomocy.

Jeżeli Wnioskodawca, pomimo wezwania do usunięcia pozostałych nieprawidłowości lub braków, nie usunął ich w terminie, Agencja nie przyznaje pomocy, informując o tym Wnioskodawcę w formie pisemnej, podając przyczyny nieprzyznania pomocy.

Uwaga: Obliczanie i oznaczanie terminów związanych z wykonywaniem czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy dokonuje się zgodnie z przepisami Kodeksu Cywilnego.[13]

[13] art. 110 -116 *ustawy* z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz. U. 1964 Nr 16, poz. 93 z późn. zm.). Podobna zasada obowiązuje przy płatności.

W przypadku składania uzupełnień, poprawnych/poprawionych dokumentów lub wyjaśnień:

- osobiście lub przez osobę upoważnioną - o terminowości ich złożenia decyduje data złożenia dokumentów w OR ARiMR;
- za pośrednictwem polskiej placówki pocztowej operatora publicznego - o terminowości decyduje data nadania (data stempla pocztowego). Zalecane jest, aby wysyłka dokonywana była listem poleconym z uwagi na możliwość potwierdzenia daty nadania przesyłki;
- za pośrednictwem polskiego urzędu konsularnego - o terminowości decyduje data złożenia w tym urzędzie.

Złożony *wniosek* nie może być zmieniany przez wnioskodawcę w zakresie planu finansowego operacji lub zestawienia rzeczowo–finansowego operacji, z wyłączeniem zmian wynikających z wezwań Agencji.

Jeżeli w trakcie rozpatrywania *wniosku o przyznanie pomocy* niezbędne jest uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub opinii innego podmiotu, lub zajdą nowe okoliczności budzące wątpliwości, co do możliwości przyznania pomocy, termin rozpatrywania *wniosku* wydłuża się o czas niezbędny do uzyskania wyjaśnień, opinii lub wyjaśnienia okoliczności budzących wątpliwości co do możliwości przyznania pomocy, o czym Agencja informuje na piśmie Wnioskodawcę.

W razie uchybienia terminu wykonania przez Wnioskodawcę określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy Agencja, na prośbę Wnioskodawcy, przywraca termin wykonania tych czynności, jeżeli Wnioskodawca:

- wniósł prośbę w terminie 14 dni od dnia ustania przyczyny uchybienia;
- jednocześnie z wniesieniem prośby dopełnił czynności, dla której określony był termin;
- uprawdopodobnił, że uchybienie nastąpiło bez jego winy.

Przywrócenie terminu do złożenia prośby o przywrócenie terminu jest niedopuszczalne.

W przypadku przywrócenia terminu wykonania przez Wnioskodawcę określonych czynności w ramach postępowania w sprawie przyznania pomocy, po zakończeniu tego postępowania, do ustalenia kolejności, w jakiej przysługuje pomoc przyjmuje się, że *wniosek* został złożony w dniu przywrócenia terminu.

Wezwanie przez Agencję Wnioskodawcy do wykonania określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy wstrzymuje bieg terminu rozpatrywania wniosku o przyznanie pomocy do czasu wykonania przez Wnioskodawcę tych czynności.

Na uzasadnioną prośbę Wnioskodawcy Agencja może wyrazić zgodę na przedłużenie terminu wykonania przez Wnioskodawcę określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy, jednak nie dłużej niż o 6 miesięcy, przy czym przedłużenie terminu o więcej niż miesiąc wymaga udokumentowania przez Wnioskodawcę przyczyny przedłużenia uzasadniającej jego prośbę.

W razie śmierci Wnioskodawcy, rozwiązania osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, przekształcenia Wnioskodawcy lub innego zdarzenia prawnego, w wyniku których zaistnieje następstwo prawne, albo w razie zbycia całości lub części przedsiębiorstwa Wnioskodawcy w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy, ze względu na istotę działania *„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”*, następca prawny Wnioskodawcy albo nabywca przedsiębiorstwa albo jego części nie może wstąpić do toczącego się postępowania na miejsce Wnioskodawcy. Wówczas *wniosek* złożony przez Wnioskodawcę, Agencja pozostawia bez rozpatrzenia z chwilą uprawdopodobnienia ww. zdarzenia.

Podpisanie *umowy przyznania pomocy*

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia *wniosku o przyznanie pomocy* Agencja wyznacza niezwłocznie Wnioskodawcy, w formie pisemnej, termin zawarcia *umowy*, nie dłuższy niż 14 dni od dnia otrzymania wezwania.

W przypadku, gdy Wnioskodawca nie stawi się w wyznaczonym terminie w celu zawarcia *umowy* albo odmówi jej podpisania, Agencja nie przyznaje pomocy, chyba, że Wnioskodawca stawi się w celu podpisania *umowy* i ją podpisze w innym terminie:

- uzgodnionym z Agencją przed upływem wyznaczonego w wezwaniu terminu, nie dłuższym niż miesiąc albo
- wyznaczonym przez Agencję, nie dłuższym niż 21 dni od dnia upływu wyznaczonego w wezwaniu terminu.

W przypadku nieprzyznania pomocy Agencja informuje na piśmie Wnioskodawcę, w formie pisemnej, podając przyczyny nieprzyznania pomocy.

Uwaga:

Przed podpisaniem *umowy przyznania pomocy* Beneficjent powinien zapoznać się z jej treścią, w tym szczególnie z zapisami dotyczącymi zobowiązań, jakie ciążyć będą na nim po zakończeniu inwestycji i jej rozliczeniu. Powinien mieć pewność, iż będzie w stanie wywiązać się z tych zobowiązań.

Umowa przyznania pomocy jest zawierana na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na stronie internetowej administrowanej przez Agencję. *Umowa* ta określa m.in.:

- zakres i cel operacji,
- prawa i obowiązki stron (ARiMR i beneficjenta),
- wysokość i maksymalny poziom przyznanej pomocy,
- zobowiązania beneficjenta,
- warunki i okoliczności, w jakich *umowa* może być zmieniona,
- tryb i warunki dokonywania płatności.

Zabezpieczeniem należytego wykonania przez beneficjenta zobowiązań określonych w *umowie* jest weksel niezupełny (in blanco) wraz z deklaracją wekslową sporządzoną na formularzu udostępnionym przez Agencję. Weksel wraz z deklaracją wekslową podpisywane są przez Beneficjenta w obecności upoważnionego pracownika Agencji, a następnie są składane w oddziale regionalnym Agencji w dniu zawarcia *umowy.*

Zawarta *umowa* może zostać zmieniona na wniosek każdej ze stron. Zmiana warunków *umowy* wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności. Zmiany w *umowie* nie mogą spowodować jednak zwiększenia określonej w *umowie* kwoty pomocy, zmiany celu operacji**,** ani zmiany zobowiązania o niefinansowaniu operacji z udziałem innych środków publicznych przyznanych w związku z realizacją tej operacji.

Realizacja operacji

Z chwilą podpisania *umowy* Wnioskodawca staje się Beneficjentem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Zgodnie z zapisami *umowy przyznania pomocy* realizacja operacji lub jej etapu obejmuje:

- wykonanie zakresu rzeczowego zgodnie z *Zestawieniem rzeczowo-finansowym operacji* stanowiącym Załącznik nr 1 do *umowy*,
- udokumentowanie wykonania robót, dostaw lub usług w zakresie rzeczowym i finansowym,
- poniesienie przez Beneficjenta kosztów kwalifikowalnych operacji, w tym dokonanie płatności za dostawy, usługi lub roboty budowlane, nie później niż do dnia złożenia *wniosku o płatność* lub ostatniego uzupełnienia informacji mających istotny wpływ na ocenę *wniosku o płatność,*
- w przypadku nabycia rzeczy na podstawie umowy leasingu - przeniesienie praw własności nie później niż do dnia *złożenia wniosku o płatność* dla etapu, w ramach którego po raz ostatni będą rozliczane koszty leasingu,
- osiągnięcie zakładanego celu operacji nie później niż do dnia złożenia *wniosku o płatność* ostateczną.

Realizując operację Beneficjent musi pamiętać o tym, iż poniesienie kosztów kwalifikowalnych wymaga właściwego udokumentowania, co się wiąże z koniecznością gromadzenia oryginałów faktur lub innych dokumentów księgowych o równoważnej wartości dowodowej oraz dowodów zapłaty.

Co należy zrobić po zakończeniu realizacji operacji?

Po zakończeniu realizacji całości operacji lub jednego z jej etapów, w celu otrzymania przysługującej refundacji kosztów kwalifikowalnych Beneficjent składa osobiście lub przez upoważnioną osobę *wniosek o płatność* pośrednią lub ostateczną bezpośrednio w tym samym oddziale regionalnym ARiMR, w którym wcześniej złożył *wniosek o przyznanie pomocy*.

Wzór *wniosku o płatność* można będzie znaleźć m.in. na stronach internetowych administrowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa www.arimr.gov.pl. Można go będzie również pobrać w oddziale regionalnym ARiMR.

Wniosek w wersji papierowej, wypełniony zgodnie z *Instrukcją do Wniosku o płatność,* wraz z wymaganymi załącznikami (w tym dokumentami potwierdzającymi poniesione wydatki) należy złożyć w terminie określonym w *umowie przyznania pomocy.* Załączniki te wymienione są w formularzu *Wniosku o płatność,* ich wykaz stanowi również załącznik do *umowy.*

Wraz z *wnioskiem o płatność* należy złożyć wszystkie niezbędne opinie, zaświadczenia, uzgodnienia, pozwolenia lub inne decyzje związane z realizacją operacji, o ile wymagają tego obowiązujące przepisy prawa oraz postanowienia *umowy.*

Do dnia złożenia *wniosku o płatność* wszystkie maszyny, urządzenia, infrastruktura, wyposażenie zakupione w ramach operacji powinny być zamontowane, uruchomione i sprawne, obiekty budowlane – odebrane i dopuszczone do użytkowania, jeśli wymagają tego przepisy obowiązującego prawa.

Wszystkie dokumenty sporządzone w języku obcym powinny być przetłumaczone na język polski przez tłumacza przysięgłego.

Agencja rozpatruje *wniosek* w terminie 3 miesięcy od dnia jego złożenia i dokonuje wypłaty środków finansowych z tytułu pomocy niezwłocznie po pozytywnym rozpatrzeniu *wniosku o płatność.*

Wezwanie przez Agencję Beneficjenta do wykonania określonych czynności w toku postępowania w sprawie wypłaty pomocy wstrzymuje bieg terminu rozpatrywania *wniosku* do czasu wykonania

przez niego tych czynności. Jeżeli w trakcie rozpatrywania *wniosku* niezbędne jest uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub opinii innego podmiotu, lub zajdą nowe okoliczności budzące wątpliwości, co do możliwości wypłaty pomocy, termin rozpatrywania *wniosku* wydłuża się również o czas niezbędny do uzyskania wyjaśnień, opinii lub wyjaśnienia okoliczności budzących wątpliwości co do możliwości przyznania pomocy, o czym Agencja informuje na piśmie Beneficjenta.

Jeżeli *wniosek* został wypełniony nieprawidłowo lub zawiera braki, Agencja wzywa Beneficjenta, w formie pisemnej, do ich usunięcia w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania. Jeżeli Beneficjent, pomimo wezwania, nie usunął nieprawidłowości lub braków w wyznaczonym terminie, Agencja wzywa ponownie Beneficjenta, w formie pisemnej, do usunięcia pozostałych nieprawidłowości lub braków w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania. Jeżeli Beneficjent, pomimo ponownego wezwania, nie usunął w terminie pozostałych nieprawidłowości lub braków Agencja rozpatruje *wniosek* w zakresie, w jakim został wypełniony oraz na podstawie dołączonych i poprawnie sporządzonych dokumentów.

W trakcie rozpatrywania *wniosku* Agencja może wzywać Beneficjenta, w formie pisemnej, do wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy lub przedstawienia dowodów na potwierdzenie tych faktów, w terminie 21 dni od dnia doręczenia wezwania.

Na uzasadnioną prośbę Beneficjenta Agencja może wyrazić zgodę na przedłużenie terminu wykonania przez niego określonych czynności w toku postępowania w sprawie wypłaty pomocy, jednak nie dłużej niż o 6 miesięcy. Przedłużenie terminu o więcej niż miesiąc wymaga udokumentowania przez Beneficjenta przyczyny przedłużenia, uzasadniającej jego prośbę.

Tryb wypłaty środków finansowych z tytułu pomocy określa *umowa,* z tym, że są one wypłacane na *wniosek o płatność*, jeżeli Beneficjent:

- zrealizował operację lub jej etap oraz poniósł związane z tym koszty, zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu do działania *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* i w *umowie* oraz określonymi w przepisach odrębnych, których regulacje dotyczą realizacji operacji;
- zrealizował lub realizuje zobowiązania określone w *umowie*;
- udokumentował zrealizowanie operacji lub jej etapu, w tym poniesienie kosztów kwalifikowalnych związanych z tą operacją.

Jeśli Beneficjent nie spełnił któregokolwiek z ww. warunków, pomoc może być wypłacona w części dotyczącej operacji lub jej etapu, które zostały zrealizowane zgodnie z tymi warunkami oraz jeżeli cel operacji został osiągnięty lub może zostać osiągnięty do dnia złożenia *wniosku o płatność* ostateczną.

W przypadku składania uzupełnień, poprawnych/poprawionych dokumentów lub wyjaśnień, osobiście lub za pomocą poczty kurierskiej o terminowości złożenia decyduje data złożenia dokumentów w oddziale regionalnym ARiMR właściwym ze względu na miejsce realizacji operacji. W przypadku przesłania dokumentów pocztą o terminowości złożenia decyduje data stempla pocztowego. W celu uniknięcia ewentualnych wątpliwości odnośnie wysyłki zaleca się przechowywanie potwierdzenia jej nadania.

W przypadku operacji obejmujących inwestycje polegające na nabyciu rzeczy będących przedmiotem leasingu Beneficjent składa, w terminie określonym w *umowie,* w oddziale regionalnym Agencji, przed planowanym dniem złożenia *wniosku o płatność* pośrednią, w ramach którego po raz pierwszy zostaną ujęte raty zapłacone tytułem wykonania umowy leasingu:

- umowę leasingu wraz z harmonogramem spłaty rat,

- oryginał faktury sprzedaży rzeczy będących przedmiotem leasingu, wystawionej przez zbywcę na rzecz finansującego, albo jej kopię potwierdzoną za zgodność z oryginałem przez finansującego faktury.

Jakie są obowiązki Beneficjenta po uzyskaniu refundacji?

Zgodnie z *umową przyznania pomocy* beneficjent przez 5 lat jest zobowiązany m.in. do:

- osiągnięcia celu operacji i jego zachowania,
- umożliwienia przeprowadzenia kontroli związanych z przyznaną pomocą,
- przechowywania dokumentów związanych z przyznaną pomocą,
- informowania Agencji o okolicznościach mogących mieć wpływ na wykonanie *umowy*,
- przestrzegania ograniczeń lub spełniania warunków w zakresie:
  a) przenoszenia własności lub posiadania rzeczy nabytych w ramach realizacji operacji lub sposobu ich wykorzystywania,
  b) rodzaju i czasu trwania wykonywanej działalności związanej z przyznaną pomocą, miejsca zarejestrowania oraz lokalizacji siedziby lub oddziału,

oraz

- utworzenia nowych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty oraz ich utrzymania przez 2 lata.

Okresy te liczone są od dnia dokonania przez Agencję płatności:

- ostatecznej – dotyczy operacji obejmujących wyłącznie inwestycje realizowane bez udziału leasingu,
- w wyniku której po raz pierwszy w ramach danej operacji zostały zrefundowane raty leasingowe – dotyczy operacji obejmującej wyłącznie inwestycje finansowane w ramach leasingu,
- w wyniku której zostały zrefundowane wszystkie koszty kwalifikowalne z wyjątkiem rat leasingowych – dotyczy operacji obejmujących oba ww. rodzaje inwestycji.

GDZIE MOŻECIE PAŃSTWO SZUKAĆ DODATKOWYCH INFORMACJI?

- w oddziałach regionalnych ARiMR
- pod bezpłatnym numerem infolinii – **0 800 38 00 84**
- na stronach internetowych Agencji (www.arimr.gov.pl) oraz MRiRW (www.minrol.gov.pl).

ZAŁĄCZNIK NR 1

WYKAZ DZIAŁALNOŚCIGOSPODARCZYCH, W KTÓRYCH ZAKRESIE MOŻE BYĆ PRZYZNANA POMOC W RAMACH DZIAŁANIA *TWORZENIE I ROZWÓJ MIKROPRZEDSIĘBIORSTW* PROW 2007-2013:

01.61.Z	Działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną
01.62.Z	Działalność usługowa wspomagająca chów i hodowlę zwierząt gospodarskich
01.63.Z	Działalność usługowa następująca po zbiorach
01.64.Z	Obróbka nasion dla celów rozmnażania roślin
01.70.Z	Łowiectwo i pozyskiwanie zwierząt łownych, włączając działalność usługową
02.40.Z	Działalność usługowa związana z leśnictwem
08.11.Z	Wydobywanie kamieni ozdobnych oraz kamienia dla potrzeb budownictwa, skał wapiennych, gipsu, kredy i łupków
08.12.Z	Wydobywanie żwiru i piasku; wydobywanie gliny i kaolinu
08.92.Z	Wydobywanie torfu
08.99.Z	Pozostałe górnictwo i wydobywanie, gdzie indziej niesklasyfikowane
10.11.Z	Przetwarzanie i konserwowanie mięsa, z wyłączeniem mięsa z drobiu
10.12.Z	Przetwarzanie i konserwowanie mięsa z drobiu
10.13.Z	Produkcja wyrobów z mięsa, włączając wyroby z mięsa drobiowego
10.31.Z	Przetwarzanie i konserwowanie ziemniaków
10.32.Z	Produkcja soków z owoców i warzyw
10.39.Z	Pozostałe przetwarzanie i konserwowanie owoców i warzyw
10.41.Z	Produkcja olejów i pozostałych tłuszczów płynnych
10.42.Z	Produkcja margaryny i podobnych tłuszczów jadalnych
10.51.Z	Przetwórstwo mleka i wyrób serów
10.52.Z	Produkcja lodów
10.61.Z	Wytwarzanie produktów przemiału zbóż
10.62.Z	Wytwarzanie skrobi i wyrobów skrobiowych
10.71.Z	Produkcja pieczywa; produkcja świeżych wyrobów ciastkarskich i ciastek
10.72.Z	Produkcja sucharów i herbatników; produkcja konserwowanych wyrobów ciastkarskich i ciastek
10.73.Z	Produkcja makaronów, klusek, kuskusu i podobnych wyrobów mącznych
10.82.Z	Produkcja kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych

10.83.Z	Przetwórstwo herbaty i kawy
10.84.Z	Produkcja przypraw
10.85.Z	Wytwarzanie gotowych posiłków i dań
10.86.Z	Produkcja artykułów spożywczych homogenizowanych i żywności dietetycznej
10.89.Z	Produkcja pozostałych artykułów spożywczych, gdzie indziej niesklasyfikowana
10.91.Z	Produkcja gotowej paszy dla zwierząt gospodarskich
10.92.Z	Produkcja gotowej karmy dla zwierząt domowych
11.01.Z	Destylowanie, rektyfikowanie i mieszanie alkoholi
11.02.Z	Produkcja win gronowych
11.03.Z	Produkcja cydru i pozostałych win owocowych
11.05.Z	Produkcja piwa
11.07.Z	Produkcja napojów bezalkoholowych; produkcja wód mineralnych i pozostałych wód butelkowanych
13.10.A	Produkcja przędzy bawełnianej
13.10.B	Produkcja przędzy wełnianej
13.10.C	Produkcja przędzy z włókien chemicznych
13.10.D	Produkcja przędzy z pozostałych włókien tekstylnych, włączając produkcję nici
13.20.A	Produkcja tkanin bawełnianych
13.20.B	Produkcja tkanin wełnianych
13.20.C	Produkcja tkanin z włókien chemicznych
13.20.D	Produkcja pozostałych tkanin
13.30.Z	Wykończanie wyrobów włókienniczych
13.91.Z	Produkcja dzianin metrażowych
13.92.Z	Produkcja gotowych wyrobów tekstylnych
13.93.Z	Produkcja dywanów i chodników
13.94.Z	Produkcja wyrobów powroźniczych, lin, szpagatów i wyrobów sieciowych
13.95.Z	Produkcja włóknin i wyrobów wykonanych z włóknin, z wyłączeniem odzieży
13.96.Z	Produkcja pozostałych technicznych i przemysłowych wyrobów tekstylnych
13.99.Z	Produkcja pozostałych wyrobów tekstylnych, gdzie indziej niesklasyfikowana
14.11.Z	Produkcja odzieży skórzanej
14.12.Z	Produkcja odzieży roboczej

14.13.Z	Produkcja pozostałej odzieży wierzchniej
14.14.Z	Produkcja bielizny
14.19.Z	Produkcja pozostałej odzieży i dodatków do odzieży
14.20.Z	Produkcja wyrobów futrzarskich
14.31.Z	Produkcja wyrobów pończoszniczych
14.39.Z	Produkcja pozostałej odzieży dzianej
15.11.Z	Wyprawa skór, garbowanie; wyprawa i barwienie skór futerkowych
15.12.Z	Produkcja toreb bagażowych, toreb ręcznych i podobnych wyrobów kaletniczych; produkcja wyrobów rymarskich
15.20.Z	Produkcja obuwia
16.10.Z	Produkcja wyrobów tartacznych
16.21.Z	Produkcja arkuszy fornirowych i płyt wykonanych na bazie drewna
16.22.Z	Produkcja gotowych parkietów podłogowych
16.23.Z	Produkcja pozostałych wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa
16.24.Z	Produkcja opakowań drewnianych
16.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z drewna; produkcja wyrobów z korka, słomy i materiałów używanych do wyplatania
17.11.Z	Produkcja masy włóknistej
17.12.Z	Produkcja papieru i tektury
17.21.Z	Produkcja papieru falistego i tektury falistej oraz opakowań z papieru i tektury
17.22.Z	Produkcja artykułów gospodarstwa domowego, toaletowych i sanitarnych
17.23.Z	Produkcja artykułów piśmiennych
17.24.Z	Produkcja tapet
17.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z papieru i tektury
18.12.Z	Pozostałe drukowanie
18.13.Z	Działalność usługowa związana z przygotowywaniem do druku
18.14.Z	Introligatorstwo i podobne usługi
19.20.Z	Wytwarzanie i przetwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej – w zakresie ograniczonym do produkcji brykietów z torfu
20.41.Z	Produkcja mydła i detergentów, środków myjących i czyszczących
20.42.Z	Produkcja wyrobów kosmetycznych i toaletowych
20.53.Z	Produkcja olejków eterycznych
22.11.Z	Produkcja opon i dętek z gumy; bieżnikowanie i regenerowanie opon z gumy
22.19.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z gumy

22.21.Z	Produkcja płyt, arkuszy, rur i kształtowników z tworzyw sztucznych
22.22.Z	Produkcja opakowań z tworzyw sztucznych
22.23.Z	Produkcja wyrobów dla budownictwa z tworzyw sztucznych
22.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z tworzyw sztucznych
23.11.Z	Produkcja szkła płaskiego
23.12.Z	Kształtowanie i obróbka szkła płaskiego
23.13.Z	Produkcja szkła gospodarczego
23.31.Z	Produkcja ceramicznych kafli i płytek
23.32.Z	Produkcja cegieł, dachówek i materiałów budowlanych z wypalanej gliny
23.41.Z	Produkcja ceramicznych wyrobów stołowych i ozdobnych
23.42.Z	Produkcja ceramicznych wyrobów sanitarnych
23.49.Z	Produkcja pozostałych wyrobów ceramicznych
23.61.Z	Produkcja wyrobów budowlanych z betonu
23.62.Z	Produkcja wyrobów budowlanych z gipsu
23.69.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z betonu, gipsu i cementu
23.70.Z	Cięcie, formowanie i wykańczanie kamienia
23.91.Z	Produkcja wyrobów ściernych
23.99.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych, gdzie indziej niesklasyfikowana
24.31.Z	Produkcja prętów ciągnionych na zimno
24.32.Z	Produkcja wyrobów płaskich walcowanych na zimno
24.33.Z	Produkcja wyrobów formowanych na zimno
24.34.Z	Produkcja drutu
24.44.Z	Produkcja miedzi
24.51.Z	Odlewnictwo żeliwa
24.52.Z	Odlewnictwo staliwa
24.53.Z	Odlewnictwo metali lekkich
24.54.A	Odlewnictwo miedzi i stopów miedzi
24.54.B	Odlewnictwo pozostałych metali nieżelaznych, gdzie indziej niesklasyfikowane
25.11.Z	Produkcja konstrukcji metalowych i ich części
25.12.Z	Produkcja metalowych elementów stolarki budowlanej
25.21.Z	Produkcja grzejników i kotłów centralnego ogrzewania
25.30.Z	Produkcja wytwornic pary, z wyłączeniem kotłów do centralnego ogrzewania gorącą wodą

25.50.Z	Kucie, prasowanie, wytłaczanie i walcowanie metali; metalurgia proszków
25.61.Z	Obróbka metali i nakładanie powłok na metale
25.62.Z	Obróbka mechaniczna elementów metalowych
25.71.Z	Produkcja wyrobów nożowniczych i sztućców
25.72.Z	Produkcja zamków i zawiasów
25.73.Z	Produkcja narzędzi
25.91.Z	Produkcja pojemników metalowych
25.92.Z	Produkcja opakowań z metali
25.93.Z	Produkcja wyrobów z drutu, łańcuchów i sprężyn
25.94.Z	Produkcja złączy i śrub
25.99.Z	Produkcja pozostałych gotowych wyrobów metalowych, gdzie indziej niesklasyfikowana
26.11.Z	Produkcja elementów elektronicznych – w zakresie ograniczonym do produkcji elektronicznych złączek do obwodów drukowanych; produkcji elektronicznych przełączników stosowanych w aparaturze elektronicznej
26.40.Z	Produkcja elektronicznego sprzętu powszechnego użytku – w zakresie ograniczonym do produkcji konsoli do gier video
26.51.Z	Produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych i nawigacyjnych
26.52.Z	Produkcja zegarków i zegarów
26.70.Z	Produkcja instrumentów optycznych i sprzętu fotograficznego
27.12.Z	Produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej
27.31.Z	Produkcja kabli światłowodowych
27.32.Z	Produkcja pozostałych elektronicznych i elektrycznych przewodów i kabli
27.33.Z	Produkcja sprzętu instalacyjnego
27.40.Z	Produkcja elektrycznego sprzętu oświetleniowego
27.51.Z	Produkcja elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego
27.52.Z	Produkcja nieelektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego
27.90.Z	Produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego – w zakresie ograniczonym do produkcji elektrycznych narzędzi do spawania i lutowania; produkcji ochronników przeciwprzepięciowych
28.11.Z	Produkcja silników i turbin, z wyłączeniem silników lotniczych, samochodowych i motocyklowych – w zakresie ograniczonym do produkcji tłoków, pierścieni tłoków, gaźników do silników spalania wewnętrznego, silników Diesla itp.; produkcji zaworów wlotowych i wylotowych do silników spalania wewnętrznego
28.12.Z	Produkcja sprzętu i wyposażenia do napędu hydraulicznego i pneumatycznego – w zakresie ograniczonym do produkcji kurków i zaworów do napędu hydraulicznego i pneumatycznego
28.14.Z	Produkcja pozostałych kurków i zaworów
28.21.Z	Produkcja pieców, palenisk i palników piecowych
28.22.Z	Produkcja urządzeń dźwigowych i chwytaków – w zakresie ograniczonym do produkcji taczek
28.23.Z	Produkcja maszyn i sprzętu biurowego, z wyłączeniem komputerów i urządzeń peryferyjnych
28.24.Z	Produkcja narzędzi ręcznych mechanicznych
28.29.Z	Produkcja pozostałych maszyn ogólnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana
28.30.Z	Produkcja maszyn dla rolnictwa i leśnictwa
28.41.Z	Produkcja maszyn do obróbki metalu
28.49.Z	Produkcja pozostałych narzędzi mechanicznych
28.93.Z	Produkcja maszyn stosowanych w przetwórstwie żywności, tytoniu i produkcji napojów
28.94.Z	Produkcja maszyn dla przemysłu tekstylnego, odzieżowego i skórzanego
28.95.Z	Produkcja maszyn dla przemysłu papierniczego
28.96.Z	Produkcja maszyn do obróbki gumy lub tworzyw sztucznych oraz wytwarzania wyrobów z tych materiałów
28.99.Z	Produkcja pozostałych maszyn specjalnego przeznaczenia, gdzie indziej niesklasyfikowana
29.32.Z	Produkcja pozostałych części i akcesoriów do pojazdów silnikowych, z wyłączeniem motocykli – w zakresie ograniczonym do produkcji siedzeń do samochodów
30.12.Z	Produkcja łodzi wycieczkowych i sportowych
30.20.Z	Produkcja lokomotyw kolejowych oraz taboru szynowego – w zakresie ograniczonym do produkcji siedzeń dla taboru szynowego
30.30.Z	Produkcja statków powietrznych, statków kosmicznych i podobnych

	maszyn – w zakresie ograniczonym do produkcji siedzeń do statków powietrznych, kosmicznych i podobnych maszyn
30.92.Z	Produkcja rowerów i wózków inwalidzkich
30.99.Z	Produkcja pozostałego sprzętu transportowego, gdzie indziej niesklasyfikowana
31.01.Z	Produkcja mebli biurowych i sklepowych
31.02.Z	Produkcja mebli kuchennych
31.03.Z	Produkcja materaców
31.09.Z	Produkcja pozostałych mebli
32.11.Z	Produkcja monet
32.12.Z	Produkcja wyrobów jubilerskich i podobnych
32.13.Z	Produkcja sztucznej biżuterii i wyrobów podobnych
32.20.Z	Produkcja instrumentów muzycznych
32.30.Z	Produkcja sprzętu sportowego
32.40.Z	Produkcja gier i zabawek
32.50.Z	Produkcja urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włączając dentystyczne – w zakresie ograniczonym do produkcji termometrów medycznych, laboratoryjnych wag, inkubatorów i różnorodnych przyrządów, aparatów, instrumentów pomiarowych i kontrolnych; produkcji okularów korekcyjnych, okularów przeciwsłonecznych, soczewek wykonywanych na receptę, soczewek kontaktowych, okularów ochronnych
32.91.Z	Produkcja mioteł, szczotek i pędzli
32.99.Z	Produkcja pozostałych wyrobów, gdzie indziej niesklasyfikowana
33.11.Z	Naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych – w zakresie ograniczonym do naprawy i konserwacji grzejników i kotłów centralnego ogrzewania
33.12.Z	Naprawa i konserwacja maszyn
33.13.Z	Naprawa i konserwacja urządzeń elektronicznych i optycznych
33.14.Z	Naprawa i konserwacja urządzeń elektrycznych
33.15.Z	Naprawa i konserwacja statków i łodzi
33.19.Z	Naprawa i konserwacja pozostałego sprzętu i wyposażenia
33.20.Z	Instalowanie maszyn przemysłowych, sprzętu i wyposażenia
35.21.Z	Wytwarzanie paliw gazowych – w zakresie ograniczonym do produkcji gazu uzyskanego jako produkt uboczny pochodzenia rolniczego lub z odpadów
37.00.Z	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków
38.11.Z	Zbieranie odpadów innych niż niebezpieczne
38.12.Z	Zbieranie odpadów niebezpiecznych
38.21.Z	Obróbka i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne
38.22.Z	Przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych
38.32.Z	Odzysk surowców z materiałów segregowanych
39.00.Z	Działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami
41.20.Z	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych
42.21.Z	Roboty związane z budową rurociągów przesyłowych i sieci rozdzielczych – w zakresie ograniczonym do wiercenia i obudowywania studni
42.99.Z	Roboty związane z budową pozostałych obiektów inżynierii lądowej i wodnej, gdzie indziej niesklasyfikowane
43.11.Z	Rozbiórka i burzenie obiektów budowlanych
43.12.Z	Przygotowanie terenu pod budowę
43.13.Z	Wykonywanie wykopów i wierceń geologiczno-inżynierskich
43.21.Z	Wykonywanie instalacji elektrycznych
43.22.Z	Wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych, cieplnych, gazowych i klimatyzacyjnych
43.29.Z	Wykonywanie pozostałych instalacji budowlanych
43.31.Z	Tynkowanie
43.32.Z	Zakładanie stolarki budowlanej
43.33.Z	Posadzkarstwo; tapetowanie i oblicowywanie ścian
43.34.Z	Malowanie i szklenie
43.39.Z	Wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych
43.91.Z	Wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych
43.99.Z	Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane
45.20.Z	Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
45.32.Z	Sprzedaż detaliczna części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
46.11.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą płodów rolnych, żywych zwierząt, surowców dla przemysłu

	tekstylnego i półproduktów
46.13.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą drewna i materiałów budowlanych
46.15.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą mebli, artykułów gospodarstwa domowego i drobnych wyrobów metalowych
46.16.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą wyrobów tekstylnych, odzieży, wyrobów futrzarskich, obuwia i artykułów skórzanych
46.21.Z	Sprzedaż hurtowa zboża, nieprzetworzonego tytoniu, nasion i pasz dla zwierząt
46.22.Z	Sprzedaż hurtowa kwiatów i roślin
46.23.Z	Sprzedaż hurtowa żywych zwierząt
46.24.Z	Sprzedaż hurtowa skór
46.31.Z	Sprzedaż hurtowa owoców i warzyw
46.32.Z	Sprzedaż hurtowa mięsa i wyrobów z mięsa
46.33.Z	Sprzedaż hurtowa mleka, wyrobów mleczarskich, jaj, olejów i tłuszczów jadalnych
46.34.B	Sprzedaż hurtowa napojów bezalkoholowych
46.36.Z	Sprzedaż hurtowa cukru, czekolady, wyrobów cukierniczych i piekarskich
46.37.Z	Sprzedaż hurtowa herbaty, kawy, kakao i przypraw
46.38.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałej żywności, włączając ryby, skorupiaki i mięczaki
46.41.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów tekstylnych
46.42.Z	Sprzedaż hurtowa odzieży i obuwia
46.43.Z	Sprzedaż hurtowa elektrycznych artykułów użytku domowego
46.44.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów porcelanowych, ceramicznych i szklanych oraz środków czyszczących
46.45.Z	Sprzedaż hurtowa perfum i kosmetyków
46.46.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów farmaceutycznych i medycznych
46.47.Z	Sprzedaż hurtowa mebli, dywanów i sprzętu oświetleniowego
46.48.Z	Sprzedaż hurtowa zegarków, zegarów i biżuterii
46.49.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych artykułów użytku domowego
46.51.Z	Sprzedaż hurtowa komputerów, urządzeń peryferyjnych i oprogramowania
46.52.Z	Sprzedaż hurtowa sprzętu elektronicznego i telekomunikacyjnego oraz części do niego
46.61.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn i urządzeń rolniczych oraz dodatkowego wyposażenia

46.62.Z	Sprzedaż hurtowa obrabiarek
46.63.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn wykorzystywanych w górnictwie, budownictwie oraz inżynierii lądowej i wodnej
46.64.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn dla przemysłu tekstylnego oraz maszyn do szycia i maszyn dziewiarskich
46.65.Z	Sprzedaż hurtowa mebli biurowych
46.66.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn i urządzeń biurowych
46.69.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych maszyn i urządzeń
46.73.Z	Sprzedaż hurtowa drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego
46.74.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów metalowych oraz sprzętu i dodatkowego wyposażenia hydraulicznego i grzejnego
46.75.Z	Sprzedaż hurtowa wyrobów chemicznych
46.76.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałych półproduktów
46.77.Z	Sprzedaż hurtowa odpadów i złomu
47.11.Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych
47.19.Z	Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach
47.21.Z	Sprzedaż detaliczna owoców i warzyw prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.22.Z	Sprzedaż detaliczna mięsa i wyrobów z mięsa prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.23.Z	Sprzedaż detaliczna ryb, skorupiaków i mięczaków prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.24.Z	Sprzedaż detaliczna pieczywa, ciast, wyrobów ciastkarskich i cukierniczych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.29.Z	Sprzedaż detaliczna pozostałej żywności prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.41.Z	Sprzedaż detaliczna komputerów, urządzeń peryferyjnych i oprogramowania prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach – w zakresie ograniczonym do sprzedaży detalicznej komputerów, urządzeń peryferyjnych i oprogramowania
47.42.Z	Sprzedaż detaliczna sprzętu telekomunikacyjnego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.43.Z	Sprzedaż detaliczna sprzętu audiowizualnego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach

47.51.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.52.Z	Sprzedaż detaliczna drobnych wyrobów metalowych, farb i szkła prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.53.Z	Sprzedaż detaliczna dywanów, chodników i innych pokryć podłogowych oraz pokryć ściennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.54.Z	Sprzedaż detaliczna elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.59.Z	Sprzedaż detaliczna mebli, sprzętu oświetleniowego i pozostałych artykułów użytku domowego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.61.Z	Sprzedaż detaliczna książek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.62.Z	Sprzedaż detaliczna gazet i artykułów piśmiennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.63.Z	Sprzedaż detaliczna nagrań dźwiękowych i audiowizualnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.64.Z	Sprzedaż detaliczna sprzętu sportowego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.65.Z	Sprzedaż detaliczna gier i zabawek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.71.Z	Sprzedaż detaliczna odzieży prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.72.Z	Sprzedaż detaliczna obuwia i wyrobów skórzanych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.73.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów farmaceutycznych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.74.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów medycznych, włączając ortopedyczne, prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.75.Z	Sprzedaż detaliczna kosmetyków i artykułów toaletowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.76.Z	Sprzedaż detaliczna kwiatów, roślin, nasion, nawozów, żywych zwierząt domowych, karmy dla zwierząt domowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.77.Z	Sprzedaż detaliczna zegarków, zegarów i biżuterii prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach

47.78.Z	Sprzedaż detaliczna pozostałych nowych wyrobów prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.79.Z	Sprzedaż detaliczna artykułów używanych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.81.Z	Sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych prowadzona na straganach i targowiskach
47.82.Z	Sprzedaż detaliczna wyrobów tekstylnych, odzieży i obuwia prowadzona na straganach i targowiskach
47.89.Z	Sprzedaż detaliczna pozostałych wyrobów prowadzona na straganach i targowiskach
47.91.Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub Internet
47.99.Z	Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami
49.39.Z	Pozostały transport lądowy pasażerski, gdzie indziej niesklasyfikowany
49.41.Z	Transport drogowy towarów
49.42.Z	Działalność usługowa związana z przeprowadzkami
50.10.Z	Transport morski i przybrzeżny pasażerski
50.20.Z	Transport morski i przybrzeżny towarów
50.30.Z	Transport wodny śródlądowy pasażerski
50.40.Z	Transport wodny śródlądowy towarów
51.10.Z	Transport lotniczy pasażerski
51.21.Z	Transport lotniczy towarów
52.10.A	Magazynowanie i przechowywanie paliw gazowych
52.10.B	Magazynowanie i przechowywanie pozostałych towarów
52.21.Z	Działalność usługowa wspomagająca transport lądowy
52.29.B	Działalność śródlądowych agencji transportowych
52.29.C	Działalność pozostałych agencji transportowych
53.20.Z	Pozostała działalność pocztowa i kurierska
55.10.Z	Hotele i podobne obiekty zakwaterowania
55.20.Z	Obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania
55.30.Z	Pola kempingowe (włączając pola dla pojazdów kempingowych) i pola namiotowe
55.90.Z	Pozostałe zakwaterowanie
56.10.A	Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne

56.10.B	Ruchome placówki gastronomiczne
56.21.Z	Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering)
56.29.Z	Pozostała usługowa działalność gastronomiczna
56.30.Z	Przygotowywanie i podawanie napojów
58.19.Z	Pozostała działalność wydawnicza
58.29.Z	Działalność wydawnicza w zakresie pozostałego oprogramowania
62.01.Z	Działalność związana z oprogramowaniem
62.02.Z	Działalność związana z doradztwem w zakresie informatyki
62.03.Z	Działalność związana z zarządzaniem urządzeniami informatycznymi
62.09.Z	Pozostała działalność usługowa w zakresie technologii informatycznych i komputerowych
63.11.Z	Przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność
66.21.Z	Działalność związana z oceną ryzyka i szacowaniem poniesionych strat
66.22.Z	Działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych
66.29.Z	Pozostała działalność wspomagająca ubezpieczenia i fundusze emerytalne
69.20.Z	Działalność rachunkowo-księgowa; doradztwo podatkowe
70.21.Z	Stosunki międzyludzkie (public relations) i komunikacja
70.22.Z	Pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania
71.11.Z	Działalność w zakresie architektury
71.12.Z	Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne
71.20.A	Badania i analizy związane z jakością żywności
71.20.B	Pozostałe badania i analizy techniczne
73.11.Z	Działalność agencji reklamowych
73.12.A	Pośrednictwo w sprzedaży czasu i miejsca na cele reklamowe w radio i telewizji
73.12.B	Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach drukowanych
73.12.C	Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach elektronicznych (Internet)
73.12.D	Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w pozostałych mediach
73.20.Z	Badanie rynku i opinii publicznej
74.20.Z	Działalność fotograficzna
74.30.Z	Działalność związana z tłumaczeniami
74.90.Z	Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, gdzie indziej niesklasyfikowana – w zakresie ograniczonym do kontroli dokumentów przewozowych, informacji dotyczących stawek za fracht; doradztwa w zakresie agronomii; doradztwa związanego z bezpieczeństwem
75.00.Z	Działalność weterynaryjna
77.11.Z	Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgonetek
77.12.Z	Wynajem i dzierżawa pozostałych pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli
77.21.Z	Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego
77.22.Z	Wypożyczanie kaset wideo, płyt CD, DVD itp.
77.29.Z	Wypożyczanie i dzierżawa pozostałych artykułów użytku osobistego i domowego
77.31.Z	Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń rolniczych
77.32.Z	Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń budowlanych
77.33.Z	Wynajem i dzierżawa maszyn i urządzeń biurowych, włączając komputery
77.34.Z	Wynajem i dzierżawa środków transportu wodnego
77.35.Z	Wynajem i dzierżawa środków transportu lotniczego – w zakresie ograniczonym do wynajmu balonów bez załogi
77.39.Z	Wynajem i dzierżawa pozostałych maszyn, urządzeń oraz dóbr materialnych, gdzie indziej niesklasyfikowane
78.10.Z	Działalność związana z wyszukiwaniem miejsc pracy i pozyskiwaniem pracowników
78.20.Z	Działalność agencji pracy tymczasowej
78.30.Z	Pozostała działalność związana z udostępnianiem pracowników
79.11.A	Działalność agentów turystycznych
79.11.B	Działalność pośredników turystycznych
79.12.Z	Działalność organizatorów turystyki
79.90.A	Działalność pilotów wycieczek i przewodników turystycznych
79.90.B	Działalność w zakresie informacji turystycznej
79.90.C	Pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji, gdzie indziej niesklasyfikowana
80.10.Z	Działalność ochroniarska, z wyłączeniem obsługi systemów bezpieczeństwa
80.20.Z	Działalność ochroniarska w zakresie obsługi systemów bezpieczeństwa

80.30.Z	Działalność detektywistyczna
81.21.Z	Niespecjalistyczne sprzątanie budynków i obiektów przemysłowych
81.22.Z	Specjalistyczne sprzątanie budynków i obiektów przemysłowych
81.29.Z	Pozostałe sprzątanie
81.30.Z	Działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni
82.11.Z	Działalność usługowa związana z administracyjną obsługą biura
82.19.Z	Wykonywanie fotokopii, przygotowywanie dokumentów i pozostała specjalistyczna działalność wspomagająca prowadzenie biura
82.30.Z	Działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów
82.92.Z	Działalność związana z pakowaniem
82.99.Z	Pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej, gdzie indziej niesklasyfikowana – w zakresie ograniczonym do usług stenografii, stenotypii; usług przyjmowania telefonów
85.10.Z	Wychowanie przedszkolne
85.32.A	Technika – wyłącznie w zakresie szkół zawodowych dla dorosłych poniżej poziomu uniwersyteckiego, włączając szkoły nauki jazdy dla zawodowych kierowców; kształcenia ludzi dorosłych, tj. osób, które nie podlegają obowiązkowej edukacji
85.32.B	Zasadnicze szkoły zawodowe – wyłącznie w zakresie szkół zawodowych dla dorosłych poniżej poziomu uniwersyteckiego, włączając szkoły nauki jazdy dla zawodowych kierowców; kształcenia ludzi dorosłych, tj. osób, które nie podlegają obowiązkowej edukacji
85.51.Z	Pozaszkolne formy edukacji sportowej oraz zajęć sportowych i rekreacyjnych
85.52.Z	Pozaszkolne formy edukacji artystycznej – w zakresie ograniczonym do działalności szkół tańca i instruktorów tańca
85.53.Z	Pozaszkolne formy edukacji z zakresu nauki jazdy i pilotażu
85.59.A	Nauka języków obcych
85.59.B	Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane
86.90.A	Działalność fizjoterapeutyczna

87.20.Z	Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób z zaburzeniami psychicznymi
87.30.Z	Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych
87.90.Z	Pozostała pomoc społeczna z zakwaterowaniem
88.91.Z	Opieka dzienna nad dziećmi
90.01.Z	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych – w zakresie ograniczonym do działalności cyrkowej
91.01.A	Działalność bibliotek
93.11.Z	Działalność obiektów sportowych
93.12.Z	Działalność klubów sportowych
93.13.Z	Działalność obiektów służących poprawie kondycji fizycznej
93.19.Z	Pozostała działalność związana ze sportem
93.21.Z	Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki
93.29.Z	Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna
95.12.Z	Naprawa i konserwacja sprzętu (tele)komunikacyjnego – w zakresie ograniczonym do naprawy telefonów przenośnych i kamer
95.21.Z	Naprawa i konserwacja elektronicznego sprzętu powszechnego użytku
95.22.Z	Naprawa i konserwacja urządzeń gospodarstwa domowego oraz sprzętu użytku domowego i ogrodniczego
95.23.Z	Naprawa obuwia i wyrobów skórzanych
95.24.Z	Naprawa i konserwacja mebli i wyposażenia domowego
95.25.Z	Naprawa zegarów, zegarków oraz biżuterii
95.29.Z	Naprawa pozostałych artykułów użytku osobistego i domowego
96.01.Z	Pranie i czyszczenie wyrobów włókienniczych i futrzarskich
96.02.Z	Fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne
96.03.Z	Pogrzeby i działalność pokrewna
96.04.Z	Działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej
96.09.Z	Pozostała działalność usługowa, gdzie indziej niesklasyfikowana